

Føroya Løgting.

24. august.

Hovudsamalið hendan dag var hin frá ófriðartíðini vælkendi „vøruhandilin“.

A. Samuelsen bar málið fram frá figgjarnevndini og framlegði statusvirlit soljóðandi:

Aktiver:
Konto í Føroya Bank . . . Kr. 5509,04
Debitorar 5574,30
Kr. 61253,34

Passiver:
Skuld til Statskassan . . . Kr. 7999,21
Balansa 53254,13
Kr. 61253,34

Sum tapt við konkursbúgv varð nevnt kr. 67437,56.

Talarin visti á, at vit nú vóru komnir út ímóti endanum á vøruhandlinum og máttu nú avvikla restina sum skjótast uppá lagaligastu vilkor.

Rasmussen helt ikki, at vit áttu at sleppa vøruhandlinum so lætt. Í 1914, tá útlitið var ringt og vandi tókstist vera fyrri at fáa vørur til landið, meðan vinningur var óvissur, komu Føroya keypmenn til Løgtingið og søgdu, at teir góu handilin frá sær. Hitt allmennna mátti syrgja fyrri at fáa vørur til landið. Løgtingið tók sær tá fyrri at stovna vøruhandil og seta vørunevnd, sum sæt til fyrri nokrum árum síðani; men tá tað brátt visti seg, at peningur, og hartil nógvur peningur, var at vinna við handil undir krigstíðini, vildu keypmennirnir nokk hava handil aftur og helst soleiðis, at hitt almenna skuldi bera ábyrgdina og teir taka ággóðan. Hetta var eisini loyvt; men undir vissum strongum treytum. Keypmennirnir kærdi seg illa undan »harðræði« vorunevndarinnar og luku ikki allir tær treytir, teir vóru gingnir undir. Tá handilin aftur varð treytaleysur, vóru góðar tíðir til at vinna pening, og handilsmennirnir og fólkíð fyrri ein part við fleyt í peningastreymi. Úrslitið var, sum kunnugt, tó ikki hitt besta. Nú eru aftur ringar tíðir fyrri handilin. Útlitið til peningavinnu er heldur stórt, og keypmennirnir eru ikki forir fyrri at dríva handilin. Í mongum einligum bygðum og útoyggjum, har handlar hava verið, eru nú eingir ella bert vánaligir, ið lítið eru forir. Innbyggjararnir har mugu sjálvir syrgja fyrri at fáa vørur til sín. Stór handilshús eru uppvign sum trotabúgv, og í góðum fiskiplássum gongst illa at sleppa av við ráfskin, ja, tað er, sjálvt har sum stórhandlar eru, ómöguligt hjá fiskimonnum, sum rógva út, at fáa pening í hondina; allur handil er vorðin kreditandil til stóra vanluku fyrri fólkíð.

Nú koma keypmennirnir ikki til Løgtingið; men mín spurningur er, um Løgtingið ikki nú skal tala til keypmenninar á tann hátt, at vit, ið stóðin fyrri at taka vøruhandilin, sum enn er ein sak á tingi, av, ikki skulu birta hann uppfatur og taka landshandil við nokrum vørusløgum? Nevnt var undir einari aðrari sak, at vit skuldu tíkið spiritushandilin til landshandil, hví ikki gera tað sama við tubbakk, petroleum og kol, ja eisini aðrar neyðsynjarvørur, har tørvur er til tess?

Stórkapitalurin í verðini vil helst spæla fríur, meðan høvi er til vinning; men tá tær trøngtu tíðirnar koma og hann koyrir fastur, kemur hann til hitt allmennna og biður um studning og hjárging. Hetta er eitt lag, sum er lítið tiltalandi

og má fáa rættthugsandi menn til at hugsa um, antin tað ikki er rættari, at hitt allmennna tekur handilin, sum hann er, og ber bæði vinning og tap.

A. Samuelsen helt ikki, at ein amtsandil nú var pátingandi neyðugur. Ið hvussu var átti Rasmussen ikki at draga spurningin um nýggjan monopolhandil inn undir hesa sak. Hann sá ikki nakra grund hjá Rasmussen at tosa um kapital, tað, sum mest eyðkendir Føroyar í stundini, var manglandi kapitalur.

Vandin hjá handilsmonnum nú og í 1914 var á ongan hátt hin sami, og mátti tí umfliggjast á annan hátt.

Eitt annað var, at hitt allmennna nú tók sær fyrri at ansa eftir, at fiskur var tikin í øllum bygðum, har útróður er, og at vara er at fáa. Til frama fyrri hetta endamálið kundt talarin hugsa sær, at hitt allmennna studnaði privatmenn, so at teir kundu loysa uppgávuna.

Hann visti ikki, hví Rasmussen serliga festi seg við brennivínshandil og kolhandil, av hesum vørum kundu fólk ikki líva. Hann var fríhandilsmaður og vildi ikki víta av monopoli. Tað bar eisini so illa til nú, tá vit kravdu, at avtíkin skuldi verða hin kgl. Grønlandshandilin, at fara inn monopolhandil hjá okkum sjálvum. Saman við við monopol máttu vit so eisini hava forboð móti, at aðrir fluttu inn monopolvørur, hetta dæmdu honum illa. — Til neyð kundt hann gera eitt undantak fyrri brennivíni. Talan hevði eisini verið um sukurtoll hin dagin, hetta helt talarin vera óráð, sukur var tað einasta góða, sum hin fáateki maðurin hevði. Talarin meinti, at allir, sum eita vildu fríhandilsmenn, máttu standa saman um og styðja okkara forrættningmenn, so teir kundu koma yvir tær ringu tíðirnar. Útoyggjar og einstok pláss, sum óhjálpin vóru, kundt hjálpað á tann hátt, at Føroya Banki hjálpti monnum at dríva forrættning har.

Rasmussen kundt ikki vera samsintur við Samuelsen um hjálpingarmátan, tað var jú ikki keypmáðurin, men fólkíð, sum trøngdi til hjálpin. „Fríhandilsmenninir“ høvdu jú haft hitt fría kappið (óden lovríste Frikonkurranse) í 70 ár, og hjálpin fingur teir jú í krigstíðini; kundt teir nú ikki lúka sínar borgarligu treytir, var stund til at royna okkurt annað. Um forboð móti privatari innførsu skuldi vera neyðug saman við landshandil, kundt vera ymist, vøruhandilin í krigstíðini prógvar tað jú ikki, tí tá var einki forboð, privatir kundt fá flyta inn sum teir vildu; men teir gjørdu tað ikki, tí vøruhandilin var biligari. Tað einasta skeiva tað var, at vøruhandilin seldi til keypmenn og ikki somikið til privatir; er tað ikki vert at byrja aftur nú og rætta tann feilinn?

Debess helt tað vera forvitnisligt at hoyra Rasmussen nú, fyrri 9 árum síðani hevði hann (Debess) hildi hesum sama máli fram; men tá var Rasmussen ikki við. Talarin segði seg tá at hava vilja stovna landshandil í kol, salti og petroleum. Samuelsen helt einki um landshandil við spiritusosa og helt, at tað gav í hvussu var ikki stóran vinning. Talarin skuldi bert loysa sær at peika á, at spiritusosumsetningurin var nóg stórur at skapa vinning uppá. Debess tókst eins og Samuelsen at leggja vekt á, at hitt allmennna mátti miða

í móti at hjálpa reiðarum og keypmonnum framum fólkí flest, tí við at hjálpa reiðarum og keypmonnum hjálptu vit jást fólkí flest. Sum er helt talarin verða lítið vert at tala um fríhandil; tí tá tað var eitt so fast samband millum kunda og keypmann sum nú, so arbeidarinn ikki fekk kontantan pening í lön, men neyðdast at keypa lonina upp hjá sínum arbeisdegevara, var ikki fríður handil.

Patursson segði seg ikki vilja taka dagar millum manna í hesum orðskifti; men vildi bert bera fram nokur töl frá vøruhandli, t. e. landshandil Íslands.

Íslendingar høvdu vøruhandil, tá vit høvdu hann; men munurin var tann, at teir ráddu sær sjálvir, meðan vit máttu láta undir einum donskum sambandsamtmani. Tá vit hildu uppat, skiltu teir seg bert av við nakrar vørur, meðan teir stóðugt hildu áfram at hava landshandil vil nokrum vørum sum t. d. vín, tubbakk og petroleum. Umfram at taka ággóðan av hesum handli, tekur Íslandskiríkissassin eisini tollgjaldið. Fyrri árið 1925 sær vinningurin soleiðis út:

Vínhandil	netto	. . .	Kr. 375,000
—	tollur	. . .	530,000
Tubbakkshandil	netto	. . .	275,000
—	tollur	. . .	450,000
Petroleumshandil	netto	. . .	60,000
		íalt	Kr. 1,690,000

Rokna vit eftir fólkatalinum, skuldi ein tilkurr landshandil gívið lögtinginum 400,000 kr. um árið. Tilikt var úrslitið at at hava fríar hendur og ráða sær sjálvum; nú var so seint í tingsetuni í ár, so her var lítil vón um at fáa nakad burtur úr í ár.

Formáðurin ráddi frá at ganga ovdjæpt inná hina okonomiskú síðina á landshandil Íslands.

A. Samuelsen gav formanninum viðhald; men vildi tó hava loyvi at nevna, at tá her eingin sak lá fyrri um at dríva landshandil og menn vildu tala um ta sakina, var ikki lætt at seta mark fyrri, hann skilti ikki, hví menn so fegin vildu hava monopolhandil fyrri innløgurnar skuld. Grønlandshandilin gav jú bert undirskot til Statin. —

Aftaná eitt heldur drúfrot orðskifti um Grønlandsviur-skiftir, bankan og studning til handilsfvið her, har ið A. Samuelsen hevði tæy flestu orðini, endaði málið við ongum úrsliti í ár.

Begyndt er ikke endt.

Hr. Redaktør! De anmodes højlígst om at optage følgende i Deres ærede Blad:

For godt 2 Aar siden, den 14. September 1925, fæstede vi undertegnede de to Fæster af Kirkeboegaard. Vi fik Fæstebrevene og saa ikke mere.

Grunden til, at vi ingen Indtægt har faaet af de to Fæster, er den, at den daværende Landfoged og nuværende Politimester og Landbrugskonsulenten ikke kunde vise os noget Markeskel i Kirkebo. Grunden til at vi ikke kom til Kirkebo var, at vi ikke fik at vide, hvad vi skulde der. Vi fik senere et Brev fra Hr. Patursson, hvori denne meddelte, at han ikke overlader sine Fædres Jord til nogen, undtagen til sine to yngre Sønner. Det lyder noget underligt, men det maa vel være saadan, da Brevet fra Hr. Patursson har været den sædvanlige Runde hos den stedlige Øvrighed og yderligere hos Justitsministeriet, og er kommet tilbage og —

efter hvad vi kan domme — upaatalt af Myndighederne.

Patursson skriver i sit Brev noget om Krig; det havde vi ikke tænkt paa, hvorimod Udtalelserne fra hans Broder Sigert og hans Søn Poul, hvis vi kom til Kirkebo, kunde tyde i den Retning.

Brevet fra Hr. Patursson ser saaledes ud:

Kirkjubour, 10. april 1926.

Til
S. Fredriksen og J. Joensen,
Midvági.

Sum tit sjálvir vita, og sum eg havi sagt tykkum so mangar ferðir fyrr, so lati eg ikki mína gomlu forfedra jørd til nakran annan enn mínar tveir yngri synir, sum hava arbeitt jørdina, frá tí teir dugdu at grulva og næstir eru tit hana í allar mátar. Tá tit hugsa tykkum um, so mugu tit skilja tað, at eina slíka órættferdugheit, sum at taka hesa gomlu Kirkjubøjorð undan mær og míni slekt, kann eg ikki lata um meg ganga.

Eg hugsi eisini, at tá tit hugsa tykkum um, so vilja tit sanna tað, at tað ikki var fyrri at gera tykkum báðum nakran beina, at tit vóru elvaðir til at søkja hesa jørd. Hvát ið atvoldin var til tað, skal eg ikki her skriva um, tit vita tað sjálvir, tá tit hugsa tykkum um.

Eg ráði tykkum til at sláa alla bólfestu í Kirkjubø elia úti á Bø av tonkum. Tí eg havi lógina og rættin á mína síðu. Tað er syndarligt, at yvirvoldin skal hava latið tað komið so langt við tykkum, sum komið er, men eg havi altíð sagt tykkum greitt heskø, at hiðani vinna tit einki, í hvussu hart at kríggj so verður.

Eg kenni tykkum einki, so við tykkum sjálvar havi eg einki illt at siga, men tit mugu tó skilja tað, at sum tit vildu barst fyrri tykkara børnum, at tey kundu notið sín fedrannaarv, soleiðis vil eg eisini berjast fyrri mínum børnum, at tey kunnu njóta tað, sum lóg og rettur tilsigur teimum.

Sum viðurskiftini eru, mugu tit skilja tað, at tit ikki koma higar uttan at trokka tykkum inn á eina jørd, sum hvorkin tit ella tykkara slekt nakran tíð á ævini hevur haft nakran ognarrætt til. Og tit mugu skilja, at tá mín slekt í o. u. 300 ár hevur haft hesa jørd í hondum, so er tað einki annað enn menniskjansligt og sjálvsagt, at eg verji við lóg og allari míni orku, at henda forna ættarjorð ikki fer í fremmandar hendur.

Eg hótti tykkum ikki. Men eg gevi tykkum góð ráð: Lati allar tankar um bóndaskap í Kirkjubø fara. Av mær vinna tit einki, tað haldi eg tit mugu kunna siga tykkum sjálvum. Og tit høvdu sagt tað sama, um tit vóru í mínum sporðum. Annars vil eg takka tykkum fyrri, at tit hava skrivað beinan vegin til mín; høvdu tit haft gjørt tað fyrr, kundt mangt verið ódrvísi. Og um tit skriva mær annað brev, skal eg eisini svara tykkum so hampuliga aftur, sum eg kann.

Jóannes Patursson.

Med Tak for Optagelsen

Sigmund Fredriksen.

Johannes Joensen.

Midvaag.

Tuberkulosen paa Færøerne.

Paa Generalforsamlingen i »Føroya felag móti tuberkulósju« holdt Amtslæge Heerp et meget interessant Foredrag om Tuberkulosen paa Færøerne. Amtslægen redegjorde fra de første Beretninger, som man kendte angaaende Sygdommen, og fulgte derpaa dens Udvikling op til vore Dage. Det paavistes, at Sygdommen i de senere Aar havde naaet en Udbredelse her paa Øerne, der var større end andre Steder, men man haabede at kunne bekæmpe den, og kunde med Glæde se tilbage paa, hvad der var opnaaet siden Foreningen blev stiftet.

Det var ikke smaa Beløb, der var tilflydt Foreningen, saavel i Kontingent fra Medlemmerne som fra Staten, samt Overskud fra Bazar, Konserter og Salg af Majblomst, men det gælder om at kunne fortsætte, og man vil derfor henstille til alle om at melde sig ind i Rækkerne af den Hær, der behøves for at bekæmpe denne for Menneskets Helbred saa skadelige Fjende. Foreningen har faaet opført en Sanatoriumbygning i Tilslutning til Dr. Alexandrines Hospital med 20 Senge; men man ønsker yderligere at udvide Offensiven, og vil derfor gaa i Gang med at oprette en Tuberkulosestation med dertil egnet særlig Sygeplejerske, der i Forbindelse med Lægerne kan rejse rundt Øerne og i hver Bygd give Oplysning og Raad til Bekæmpelse af Sygdommen.

Man havde sendt Andragende til Lagtinget om Stotte, og A. Samuelsen, der sammen med en stor Del af Lagtingsmændene var tilstede, udtalte, at man vilde behandle Sagen med Velvilje. Derefter fremlagdes Regnskab, og Kassereren, Direktør P. Jensen, takkede for de opnaaede Resultater.

Der vil, i den nærmeste Fremtid, fra Foreningens Side blive iværksat Agitationsarbejde for at faa flere Medlemmer, og man tør vente, at der vil blive mange, der vil være med til at støtte denne for vort Samfund saa betydningsfulde Sag ved at melde sig ind i Foreningen. Mindste Kontingent er 2 Kr.

n.

Islandsfiskeriet.

(Telegram til „Føroya Social-Demokrat“).

Reykjavik, 8. septbr. 1927.

Indtil 1. September samlede Fangst:

Sydvestlandet 201,000 Skpd., ifjor 147,600, deraf Vestmanoerne 28000, ifjor 32,700, Smaabyerne 32000, ifjor 23000, Havnefjord Trawlere 35000, ifjor 21,500, Reykjavik Trawlere 94000, ifjor 54000, Lineskibe 12000, ifjor 16,500, Vestfjordene 31000, ifjor 34000, Nordlandet 21000, ifjor 15000, Østfjordene 19,600, ifjor 24,600, hele Landet 273,000, ifjor 211,000, deraf iaar 179,000, Storfisk 70,000, Smaafisk 7000, Kuller 17,500. Samlede Sildefangst indtil 2. September: Isaffjor 4,500 Tønder saltet, 2,500 krydret, 138,500 Hektoliter til Fabrikation, Siglufjor 103,000, 47,500, 208,500, Akureyri 44000, 6,600, 198,000, Seydisfjord 18000 saltet, ialt 169,600, 56,600, 545,000.

Fontenay.